



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Conciliatur cum dubio, & opinione certitudo requisita ad operandum
honestè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

quæ militant in contrarium, idque omnibus hinc, & inde diligenter consideratis, non patitur remorsum conscientie, & fluctuationem de non adhibita diligentia, quanta congruit conditioni naturæ, ut nunc est, humanæ, deque neglecto, aut non magni habito negotio salutis æternæ; ac demum quatenus præhabeat spem bene fundatam non transgrediendi legem Dei, non potest dici amare, aut nihil facere, seu parvi pendere periculum transgrediendi. Omnia hæc de sunt dubitanti de malitia sui operis, nec non leviter opinanti de ejusdem honestate, ut liquet ex nuper præmissis. Patet igitur nullam esse paritatem ex dubiis, aut etiam opinabilibus, sed leviter tantum, ac temerè, ad probabilia, seu opinabilia cum magno fundamento, & ex iis legitime deducto, qualia plerumque non fallunt.

ART. CXCLII. Nec obstat opinanti probabiliter sæpè observari in animo, atque adesse in mente fundamentum iridem magnum in contrarium, cum apparentia etiam excessus, & majoritatis ex hac ipsa parte contraria: Quia oportet videre, an fundamenta utrimque apparentia sint invicem homogenea, ac similia, an heterogenea, ac dissimilia. Si enim sint invicem similia, nihil refert magnitudo illorum, aut parvitas. Perinde namque hæret dubius iudex, sive ad sint centum testes ex una parte, & centum ex alia, sive ad sit unus pro una parte, & unus pro alia, sive nullus ad sit pro alterutra parte, dum nil specialiter favet alterutri parti; & sic accidit unicuique in re sua. Si autem fundamenta sint invicem dissimilia, uti necesse est esse, quando subsequitur determinatus in alterutram partem assensus, datur excessus saltem secundum quid unus partis supra aliam, eumque excessum accipit tanquam excessum simpliciter, & absolute præponderantem, quicunque de facto realiter opinatur alteram partem determinatè sub tali fundamentorum confictu mutuo, atque hanc eandem partem præfert omnibus in contrarium occurrentibus. Quæ quia sunt exposita ex professo, atque in rem præsentem accuratè applicata in præjudicatis art. 123. & 132. ac deinceps, nil necesse est hic denuo eate nus superaddere.

ART. CXCLIII. Hoc solum animadverterim præterea opportunè, quòd motiva utriusque partis invicem dissimilia sunt majora, ac urgentiora secundum se, eò esse majorem excessum secundum quid fundamentorum utriusvis partis supra fundamenta partis alterius, ac proinde eò etiam esse majorem apparentiam excessus simpliciter eorundem supra eadem. Quia utralibet fundamenta nanctescuntur ejusmodi mutuum excessum secundum quid per totam, & solam rationem suam differentialem specificam, quam patet esse majorem, seu majoris perfectionis in unoquoque fundamento, quo ipsum fundamentum est majus secundum se, seu majoris perfectionis, ac proinde excessum secundum quid utriusvis partis supra partem oppositam esse similiter majorem sub eadem proportionem, utpotè constitutum formaliter adæquatè per totam, & solam perfectionem differentialem cuiusque fundamenti; Opinabilis autem, ac fallibilis apparentia excessus simpliciter in utriusvis fundamentis supra fundamenta opposita oritur ex reali, ac infallibili excessu secundum quid in iisdem supra eadem, ac proinde illi sunt commensuratur, ut patet consideranti. Quia verò quicunque opinatur, eò magis, ac firmius adhæret illi parti, cui assentitur, quo excessus fundamentorum, ob quæ assentitur supra fundamenta opposita, apparet sibi, atque omnino videtur esse major; concluditur autem contrarium

invicem opinionum eò constantius suam quemque opinionem tueri, & amplecti plenius, atque oppositam vehementius reprobare loquendo per se, & ex sola tendentia directæ, quò fundamenta utriusque partis sunt majora, ac dignora seorsum, ac secundum se, ut usu venire videmus omnes in celeberrimis quibusque controversis, & conicere quivis facile potest multo pluri indicio, instituta comparatione inter analyticis, aut ex principiis revelatis, quæ solis rationis negotium sibi invicem facillime; atque idem unusquisque certius observare experimentaliter potest, si ferè reflectat supra gradum adhesionis suæ non solum affectivæ, sed etiam intellectualis ad ea, quibus assentitur ob argumenta prioris generis, nempe graviora, & ad ea, de quibus persuadetur ob argumenta generis posterioris, nempe leviora, tametsi constituta sibi sit adhiberi pro parte quoque opposita argumenta ejusdem proportionaliter generis, easque omnino consideraverit, quam argumenta, quibus credit. Mea certè de me experientia talis circa hoc est, qualem universaliter esse asserui. Nec diffido, quin hæc observatio vincula valitiora non parum sit apud perspicacem, attentum, ac minime protervum Lectorem, ut firmiter credat, quòd dicebam, non ita comparat magna cum magnis fundamentis, sicut parva cum parvis, aut etiam nulla cum nullis, si simul cum magnitudine, & parvitate addit, & consideretur hinc, & inde dissimilitudo, ac differentia specifica, nec contineatur intellectus in perspicendo, & conferendo confusè magnum, & magnum, parvum, & parvum ut sic, & præcisè in genere abique ratione specifica ultima hinc, atque hinc dissimiliter, qualem per, ac necessariò evenit ex dictis superius rejecta cujusvis opinantis de facto. Quæ equidem oportet bene considerate.

Conciliatur cum dubio, & opinione certitudo requisita ad operandum honestè.

ART. CXCLIV. Suscitabere tu interea cum admiratione, qui fieri possit, ut cohareat certitudo, qualem asserimus, bonitatis, & malitiae respectivè, cum dubio de malitia operis, & cum opinione de bonitate ejusdem; atque in eo dubio de peccato, subinferatur quòd est mirabilis certitudo de eodem peccato, & similiter subinferatur certitudo de bonitate operis ex opinione de eodem bonitate. In confesso nimirum esse apud omnes dubitationem circa aliquid esse profusum in compassibilem cum certitudine circa idem in eodem intellectu; atque in confesso pariter esse apud nos, & alios plures ex dictis lib. 6. *Christ. Theol. quæst. 23.* similem in compassibilitatem opinionis cum qual bet notitia certa de eodem objecto in eodem intellectu. Effertur in confesso ex firmiori etiam, ac unanimi omnium consensu; Consequens non posse evadere certitudo quam fuerit suam antecedens, nullumque certitudinis gradum obtingere illi posse, ubi nulla imbecillitas certitudinis prævit. Serupulus iste biceps tollitur adhibita duplici observatione, seu distinctione manifestativa duplicis æquocationis.

ART. CXCLV. Observandum itaque primo est, aliud esse considerare bonitatem, & malitiam electionis cuiusque relatè ad eius objectum secundum se, aliud relatè ad dispositionem animi præcedentem

tem ex parte subjecti, seu relatè ad præcognitionem de eodem objecto secundum se, quæ de facto inest ipsi eligenti. Cum enim unumquodque objectum, quicquid bonitas, & malitia secundum se distinguitur realiter ab eodem objecto, ejusque bonitate & malitia, ut præcognitis sic, vel sic; fieri profectò facillè potest, ut cognitio directà de bonitate, aut malitia objecti alicujus secundum se, non sit omnino certa, aut sit valde incerta, aut propiè, & strictè dubia; & nihilominus cognitio reflexa de eadem bonitate, aut malitia prout sit, vel sic determinatè representata per cognitionem directam, seu potius de bonitate, aut malitia electionis hic, & nunc, & sub tali determinatè cognitione directà, sit nihilominus certa, aut non usque adeò incerta. Quia nil obstat quominus cognitiones diversitatis, aut etiam contrarietatis ejusmodi mutuo componantur invicem in eodem intellectu, & circa idem, sed non secundum idem adequatè, aut non sub eadem ratione formali. Dubitatio autem, & opinio probabilis, de quibus differimus, & quas invicem contrarium, sunt cognitiones tendentes directè ad objectum electionis, secundum se; cum dictam in ultimum conscientia, & actus postremus præceptivus prudentia, vel maxime proprius, ejus in alterutram determinatè partem, certitudinem asserimus sub dubio, & opinione, sit cognitio reflexa judicans de objecto prout subest prædictæ cognitioni directæ, deque ejusdem objecti electione faciendâ, vel omittendâ, sic, & nunc, & sub eadem cognitione directâ. Nulla igitur est in dictis à nobis, iisdemque communibus assertis contradictio. Adde majoris claritatis gratia, si quæ adhuc desideratur major, eadem ratione fieri facillè posse, & sæpè accidere, ut cognitio directà de objecto, quod sit bonum, vel malum, eligendum, aut rejiciendum, quæ est postremum consequens totius prudentialis consultationis directæ, sit falsa, & nihilominus sit verum ultimum conscientia dictamen immediatè regulativum electionis, tamen idem asserat, aut neget. Nam si quis directè indicet levare festucam, quod est exemplum Divi Thomæ esse peccatum lethale, cognitionem tamen habet proculdubio falsam, & nihilominus est cognitio certissimè vera, quæ reflexè asserat levare festucam stante ejusmodi præjudicio directo, secundum ipsum perseverat, esse peccatum lethale. Similiter fallitur, qui judicat directè se teneri mentiri ad tuendam vitam innocentis; & tamen non fallitur, quatenus judicat se ad id ob eum finem teneri manente ejusmodi persuasione directâ, & sic de similibus. Sic ergo & in re nostra proportionaliter.

ART. CXCVI. Observandum rursus consequenter est enunciationem directam de bonitate, aut malitia cujusque objecti non comparari cum ultimo dictamine reflexivo conscientia, quod ad eam cognitionem directam subsequitur, tanquam antecedens cum suo consequenti, sed tanquam materiam, & objectum partiale cum cognitione, & consideratione sui. Nempe duæ istæ cognitiones dependent ex principis longe diversis, & inferantur per discursus pariter diversos. Cognitio namque directâ dependet ex prædicatis intrinsicis cujusque rei, & operationis, & inferitur per discursum comparativum in eorum secundum se, cum eorumdem fine secundum se. Dictamen autem reflexivum conscientia dependet ex prædicatis intrinsicis cognitionis ejus directæ, adeoque extrinsecis objectis cognitionis ejusdem, & inferitur per comparationem cujusque cognitionis practicae particularis cum cognitione practica universalissima, & per se nota, aut certa. Unde cognitio directâ

Pars II.

practica præiens ad unamquamque electionem regulatur his principiis: *Declina à malo, & fac bonitatem: Quod tibi non vis, alteri ne facias*, & similibus, & considerat conformitatem, & disconformitatem cujusque agibilis cum prima regula objectiva morum juxta ea, quæ dixi de ipsa lib. 3. *Curs. Theol. qua. 20. & 21.* Ultimum verò dictamen reflexivum conscientia regulatur per illud Apostoli. *Quod non est ex fide, peccatum est*, & per id, quod huic Apostolico documento subiungitur in cap. *Litteras de rest. spol. post med. Quidquid sit contra conscientiam, adificat ad gehennam*; & per similia; atque considerat conformitatem, & disconformitatem prioris cognitionis directæ, nec non sui ipsius cum prima, ac universalissima regula formali, & proxima morum juxta ea, quæ inibi dixi q. 22. 23. & 24. quæque in toto isto opusculo prosequimur. Mirum igitur non est, certè non est impossibile, quod ex duabus cognitionibus usque adeò invicem dissidentibus materia, & scopo, principiis, ac regulis, licet altera, quæ præit, sit utrunque incerta, aut prorsus dubia, ac suspensiva; altera nihilominus, quæ deinde subsequitur, evadat certa, aut minus incerta, ac decisiva.

Superadditur ulterioꝝ declaratio certitudinis, & incertitudinis prudentia humana.

ART. CXCVII. **C**erta, inquam, aut minus incerta. Quia non est conditionis humanæ pro infelici isto naturæ lapsu, & corruptæ statu, ut veritatem, & certitudinem prorsus infallibilem veritatis circa singula agibilia perpetuè assequi ullo pacto possit, si vè quoad cognitionem directam de honestate, aut inhonestate objectiva cujusque agibilis secundum se, si vè quoad cognitionem reflexam de sufficientia, aut insufficientia cujusque ejusmodi cognitionis directæ ad bonitatem, aut malitiam moralem electionis hic, & nunc faciendâ. Id quod redditur manifestum, ac innegabile; quoad cognitionem quidem directam ex innumerabilibus controversiis Theologorum moralium circa licitum, & illicitum, honestum, & inhonestum, nec non circa magnitudinem, aut parvitatem utriusvis hujus extremi; quoad cognitionem verò reflexam ex hac ipsa ingenti controversia universali; in qua versamur. Manifestum siquidem, ac innegabile est, in utroque genere controversiarum alios ex auctoribus sibi invicem contradicentibus decipi, alios non decipi, & nemo certificari omnino potest se esse in numero eorum, qui non decipiuntur potius, quàm de opposito, præsertim quoad prius illud genus controversiarum innumerabilium. In quo nimirum nulli uni contingit, ut aut nunquam, aut semper decipiatur, uti quis spontè credet, & ostendi à priori facillè potest, servata proportionem, ex his, quæ pro re simili disserui lib. 4. *Curs. Theol. qua. 5.* Dictamen autem ultimum reflexivum conscientia licet sit necessario verum, ac evidens, quatenus approbat, vel reprobat electionem tantum ex suppositione prioris opinionis probabilis, cui ipsum supervenit, tamen secundum conceptum absolutum subest eidem periculo falsitatis, cui suberat illa ipsa opinio; & siquidem hæc fuit falsa, illud quoque necessario evadet falsum. Si quis enim judicat probabiliter, id est, adhibita debita diligentia, & invento magno fundamento, levare festucam esse peccatum mortale